

УДК 351.86

ТАРАСЮК Б. І.,
Міністр закордонних справ України
(1998-2000, 2005-2007 рр.),
Голова Комітету з питань європейської
інтеграції Верховної Ради України

СУЧАСНА АРХІТЕКТУРА БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ: МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ

У статті розглядається місце та роль України у Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні та у регіоні Східної Європи. Акцентовано увагу на важливості геополітичного вибору України не тільки для політичного та історичного майбутнього країни, але й для стабільності всієї євроатлантичної системи. Також подано характеристику співвідношення інтересів України й глобальних гравців у регіоні: Європейського Союзу, Організації Північноатлантичного договору, Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки. Визначені необхідні передумови для збільшення рівня безпеки та стабільності в регіоні, позначена стратегія України на перспективу. Ключові слова: геополітичне положення, Балто-Чорноморсько-Каспійський регіон, стабільність, безпека в Європі, НАТО, Європейський Союз, основні права й свободи людини, історичне й політичне майбутнє, стратегічне значення, європейська інтеграція, державна незалежність.

Відновлення державної незалежності України – одна з найважливіших геополітичних змін у Європі в ХХ столітті. Україна, не враховуючи євразійської Росії, є найбільшою за площею державою в Європі та п'ятою за кількістю населення. Важливе геополітичне положення, багаті природні ресурси, потужні збройні сили та величезний економічний потенціал роблять Україну одним з ключових елементів в сучасній архітектурі безпечних відносин на континенті.

Сучасна система безпеки в Європі базується на ефективному функціонуванні таких організацій, як НАТО, Європейський Союз та ОБСЄ. Вона вже не раз довела свою ефективність. НАТО і ЄС не лише гарантують безпеку країнам-членам, а й сприяють їх подальшому розвитку та процвітання, гарантують дотримання основних прав і свобод людини та верховенство права.

Місце та роль України в сучасній архітектурі безпеки в регіоні. Україна має унікальне геополітичне положення, через нашу територію проходять основні транспортні коридори, що з'єднують Схід і Захід, Північ і Південь. Україна є частиною європейської культури й межує з євразійською та середземноморською культурами. Безпека у цьому геополітичному просторі неможлива без України.

Україна відіграє ключову роль в Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні, й саме цей регіон значною мірою визначає структуру європейської безпеки. Тому необхідно усвідомлювати, що від геополітичного вибору України

залежить не лише її подальше історичне й політичне майбутнє, а й стабільність всієї євроатлантичної спільноти.

Відомий американський політолог, один з теоретиків глобальної безпеки Збігнев Бжезінський у своїй всесвітньовідомій праці «Велика шахівниця» називає Україну важливим геополітичним центром Євразії, наголошуючи, що втрата незалежності Україною матиме негайні наслідки для всієї Центральної Європи, а контролюючи Україну, Росія отримає всі необхідні засоби, щоб знову перетворитися на потужну імперську державу¹.

З перших днів відновлення державної незалежності Україна зіштовхнулася з безпрецедентними за масштабами та складністю проблемами, які несли з собою загрозу безпеці не лише України, а й всієї Європи. Україна постала перед прямими чи опосередкованими територіальними претензіями з боку двох сусідніх держав, необхідно було вирішити долю третього за величиною ядерного потенціалу світу, долю Чорноморського флоту та цілий ряд інших не менш складних питань. Успішно й гідно долаючи вищезазначені виклики, Україна довела, що є відповідальним і надійним партнером євроатлантичної спільноти та вміє дотримуватися взятих на себе міжнародних зобов'язань.

Весь період після поновлення державної незалежності Україна вважалася ключовим чинником стабільності та безпеки в Європі. В Україні бачили контрибутора безпеки в Європі, а не лише її споживача. Наша держава розглядалася як стратегічна ланка між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем, як унікальний стратегічний партнер Європейського Союзу і як особливий партнер НАТО.

Україна відіграє помітну роль в Чорноморсько-Каспійському регіоні. Адаже, як справедливо зазначив британський аналітик Джеймс Шерр, Україна займає стратегічне становище не лише в Центрально-Східній Європі, а й в Чорноморському регіоні². Останній же завдяки особливостям свого геополітичного положення був і залишається у фокусі зіткнення інтересів різних держав, саме через цей регіон пролягають важливі транспортні комунікації, що поєднують цивілізаційні центри Європи й Азії.

Чорноморський регіон традиційно відіграє важливу роль в системі міжнародних відносин, будучи винятково важливим для європейської та євразійської стабільності й безпеки. Проте сам регіон навряд чи можна вважати стабільним: низка невіршених, «заморожених» конфліктів, внутрішні міжетнічні та міжконфесійні протиріччя й досі створюють безпекові загрози. До кінця не втратили своєї актуальності в регіоні такі проблеми, як міжнародний тероризм, організована злочинність, незаконне розповсюдження зброї та наркотиків, проблеми нелегальної міграції, біженців і забруднення навколишнього середовища.

Всупереч перерахованим безпековим викликам Україна продовжує проводити активну регіональну політику, що має на меті реалізувати власний потенціал, забезпечити національні інтереси нашої держави та зміцнити її міжнародний авторитет. Україна розглядає подальший розвиток співробітництва в Чорноморському регіоні як важливу складову частину свого євроінтеграційного курсу.

Україна здійснює політику, спрямовану на ефективну участь у регіональних міжнародних організаціях. Зокрема, у 1997 році за ініціативою України було створено неформальне об'єднання ГУАМ – регіональне об'єднання Грузії, України, Азербайджану й Молдови, а 23 травня 2006 року на Київському саміті завершено процес оформлення об'єднання як міжнародної «Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ» із штаб-квартирою у Києві. Україна є природним лідером цієї інституції, і майбутнє ГУАМ залежить значною мірою від послідовності, енергії, відповідальності та інституційної спроможності України виконувати таку роль. Україна несе відповідальність за майбутнє цілої регіональної групи країн, які багато в чому мають схожі національні інтереси. За більш ніж 10-річний період існування ГУАМ довела свою спроможність. Активно розвивається політичне, економічне та гуманітарне співробітництво між країнами-учасницями, постійно зростає взаємна торгівля. Так, лише за останні сім років зовнішньоторговельний обіг між державами ГУАМ зріс більш ніж у вісім разів і склав 4,1 млрд дол. в 2008 році. З них 3,2 млрд дол., що дорівнює майже 78% усього товарообігу ГУАМ, склав товарообіг України з рештою держав-членів організації. Позитивне сальдо зовнішньоторговельного обороту для України з країнами ГУАМ склало 2,3 млрд дол., що має важливе значення для української економіки на тлі загального негативного сальдо зовнішньоторговельного обороту нашої держави в 2008 році.

Україна є державою-співзасновницею Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Останні роки ОЧЕС набуває нової динаміки та в перспективі може стати провідною економічною організацією Чорноморського регіону. Співпраця в рамках ОЧЕС є важливим елементом у розвитку стратегії довгострокового співробітництва України з країнами Чорноморського регіону. Україна зацікавлена у подальшому формуванні рівноправних, взаємовигідних та партнерських відносин з країнами регіону.

Україна займає послідовну позицію щодо врегулювання «заморожених» конфліктів, яка полягає в тому, що кожен конфлікт на даному просторі є унікальним та вимагає індивідуального підходу до його вирішення. Проте базові підходи до врегулювання залишаються незмінними й ґрунтуються на принципах поваги та непорушності ви-

знаних міждержавних кордонів в Європі, територіальної цілісності та суверенітету держав, необхідності забезпечення прав людини та національних меншин до чинних норм і принципів міжнародного права.

Україна зайняла чітку позицію у зв'язку з агресією Росії проти Грузії, брала найактивнішу участь в проведенні міжнародних консультацій стосовно пошуку конкретних шляхів врегулювання конфлікту та категорично засудила нелегітимне рішення Росії про визнання «незалежності» Південної Осетії та Абхазії.

Україна традиційно відіграє активну роль у врегулюванні Придністровського конфлікту. Вона є одним з гарантів мирного врегулювання цього затяжного конфлікту, висунула в 2005 році План мирного врегулювання. Саме за сприяння нашої держави до врегулювання конфлікту були залучені Європейський Союз та Сполучені Штати.

Співвідношення інтересів України та глобальних гравців у регіоні. Важко переоцінити значення регіону Центрально-Східної Європи. Тут пересікаються стратегічні інтереси таких глобальних міжнародних гравців, як Європейський Союз, НАТО, Сполучені Штати, Росія. Стратегічне значення регіону було обґрунтоване ще англійським вченим та політиком Хальфольдом Джоном Маккіндером, чий вислів «Хто панує в Східній Європі, той керує Серцевою землею; хто панує в Серцевій землі, той керує Світовим островом; хто панує на Світовому острові, той керує світом» давно перетворився на геополітичну формулу³; пізніше відомим американським вченим Ніколасом Джоном Спикменом, який запропонував замінити формулу Маккіндера на власну: «Той, хто панує в Рімленді, керує Євразією; той, хто панує в Євразії, той тримає долю світу в своїх руках»⁴.

Україна знаходиться в серці Європи, і контроль над геополітичним простором Центрально-Східної Європи та Чорноморсько-Каспійського регіону неможливий без України. З цим не лише погоджуються більшість теоретиків сучасної геополітики, це розуміють більшість лідерів великих країн регіону, які формують сучасну архітектуру відносин в Європі.

Інколи інтереси України не збігаються з інтересами більш потужних гравців у регіоні. Знаходячись на межі різних цивілізацій, Україна протягом тривалого часу була позбавлена природного для неї європейського напрямку розвитку. Впродовж трьох останніх століть Україна перебувала в межах різних імперій. Лише з розпадом Радянського Союзу та завершенням періоду «холодної війни» в Україні та решти постсоціалістичних країн з'явився шанс зробити вибір на користь європейської цивілізації та повернутися до родини європейських народів, до яких наша держава та український народ належать цивілізаційно, географічно, історично, етнічно, культурно й ментально.

Україна–Європейський Союз. Курс на європейську інтеграцію є логічним наслідком здобуття Україною державної незалежності та повністю відповідає національним інтересам України й об'єднаної Європи.

Для України членство в Європейському Союзі – це не лише прискорення запровадження реформ і модернізації економіки, зростання обсягів інвестицій, усунення бар'єрів на шляху руху товарів, послуг, капіталу й робочої сили, упровадження новітніх технологій та вихід на нові ринки. Європейська інтеграція – це входження до цивілізаційного простору, в якому на першому місці стоять повага до демократичних цінностей, прав людини та верховенства права.

Україна, у свою чергу, представляє для ЄС значний інтерес з точки зору свого стратегічного потенціалу: вигідне географічне положення, багаті природні ресурси, спадщина розвинутої та розгалуженої системи освіти, наявність освічених та кваліфікованих трудових ресурсів. Для Європейського Союзу Україна є одним з найбільш важливих партнерів та сусідів. Геополітичне значення вступу України до ЄС фактично тотожне остаточному подоланню наслідків політичного та економічного поділу Європейського континенту. Участь України в європейських інтеграційних інституціях значно посилює роль та потенціал Європейського Союзу як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Україна, як один з найбільших контрибуторів безпеки в регіоні, значно посилює можливості Європейського Союзу у сфері політики безпеки та оборони. Вступивши до ЄС, Україна зможе більш активно брати участь у миротворчих та інших операціях організації, спрямованих на врегулювання кризових ситуацій та вирішення «заморожених» конфліктів.

Будучи найбільшою державою Європи з величезним економічним потенціалом, потужним сільськогосподарським сектором, розвинутою промисловістю, високими й часто унікальними технологіями, Україна ставши членом Європейського Союзу, значно посилює його економічно. Україна зможе відігравати стратегічну роль у питанні зміцнення та диверсифікації європейської енергетичної безпеки.

Курс України на членство в ЄС базується на українському законодавстві та основоположних документах Європейського Союзу, зокрема, статті 49 Амстердамського договору. Набуття чинності Лісабонським договором надає нові можливості для постановки на порядок денний питання про перспективу членства України в ЄС.

На сьогоднішній день тактичними завданнями реалізації стратегічного курсу на європейську інтеграцію для України є завершення переговорів щодо підписання та якісного наповнення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, запровадження взаємного безвізового режиму та поглиблення секторального співробітництва.

Україна–НАТО. Україна ще у 2002 році визначила своєю стратегічною метою набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору. З 2003 року вступ до НАТО є законодавчо закріпленим курсом держави та відповідає національним інтересам не лише України, а й інтересам Альянсу.

Базовим актом, який законодавчо закріплює мету набуття членства України в НАТО, є Закон «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 року. Стаття 8 Закону говорить, що метою безпекової політики, зокрема, є забезпечення повноправної участі України в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки, набуття членства у Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору⁵. Хотів би відзначити, що за цей закон проголосувала конституційна більшість у 319 голосів, у тому числі й нинішні опоненти вступу України до НАТО – Партія Регіонів майже в повному складі. Іншими важливими документами є Постанова Верховної Ради про рекомендації парламентських слухань «Про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО» від 21 листопада 2002 року та Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року.

Інтеграція України до НАТО засвідчить належність нашої держави до євроатлантичної спільноти, сприятиме вступу до Європейського Союзу та несе з собою цілий ряд переваг як на етапі підготовки до вступу, так і після набуття членства. Процес входження до НАТО є стимулюючим фактором для проведення політичних і соціально-економічних реформ та збільшення притоку іноземних інвестицій. Після вступу до Альянсу Україна братиме участь у процесах вироблення й прийняття рішень щодо подальшого розвитку європейської та євроатлантичної безпеки, скоротить витрати на оборону і отримає додаткові гарантії забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів відповідно до Вашингтонського договору.

Членство України в НАТО мало б додаткові переваги для Альянсу. Україн, вже сьогодні, – єдина держава не член НАТО, що бере участь у всіх миротворчих операціях Альянсу. Україна займає важливе географічне положення в Європі, транспортні шляхи, що пролягають через неї, слугують інтересам усього континенту. Наша держава володіє унікальними технологіями, включаючи технології виробництва зброї, авіації, кораблебудування, а українські збройні сили – одні з найпотужніших в Європі. Вже сьогодні Україна є контрибутором колективної безпеки, а не лише її споживачем. Членство України в НАТО значно посилить Альянс та європейську систему безпеки.

Щодо поточного стану реалізації євроатлантичного курсу, то за останні півтора роки, незважаючи на внутрішньополітичні суперечки та високий зовнішньополітичний тиск, Україн вдалося досягти значних результатів. Під час Бухарестського саміту в квітні 2008 року країни-члени НАТО прийняли безпрецедентне рішення, в якому погодилися, що Україна «стане членом» НАТО⁶, а через півроку за результатами засідання Комісії Україна–НАТО на рівні міністрів закордонних справ наша держава перейшла на формат виконання річних національних програм, які є складовим елементом механізму Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ).

Таким чином, можна стверджувати, що зовнішньополітична мета України щодо набуття повноправного членства в НАТО залишається незмінною, а Україна продовжує послідовно реалізовувати законодавчо закріплений курс на євроатлантичну інтеграцію та працювати з метою набуття необхідних для членства в НАТО критеріїв.

Проте, для набуття членства і в Європейському Союзі, і в НАТО нам необхідно консолідувати представників продержавницьких політичних еліт та спільно працювати задля досягнення внутрішньополітичної стабільності, економічного зростання, впровадження ефективних реформ. Зрештою, і громадянськість, і політик, мають чітко усвідомлювати, що досягнення всіх цих критеріїв важлив, в першу черг, для України та наших співгромадян.

Україна–Російська Федерація. Російська Федерація, відіграючи надзвичайно важливу роль та займаючи вагомe місце на політичній карті Європи, на жаль, не відіграє тієї ролі, яка відповідала б її потенційній вазі в європейській архітектурі безпеки. Росія, будучи найбільшою державою в Євразії та маючи власне специфічне бачення майбутнього Європи, хотіла б мати європейську систему безпеки під своїм впливом, а розширення Альянсу на схід унеможливило це.

Сьогодні Росія намагається використовувати у своїй зовнішній політиці підхід «розділяй та володарюй» і здійснює конкретні кроки на шляху до розширення свого імперського впливу. Граючи на розбіжностях інтересів країн-членів Альянсу, використовуючи відсутність єдності, Росія намагається набути право вето на рішення міжнародної організації щодо прийняття до її членів тієї чи іншої країни, зокрем, України.

Політична еліта Російської Федерації добре розуміє, що членство України в НАТО і/або ЄС назавжди перекреслює плани Росії щодо повернення України у сферу її домінування. Саме цим пояснюється антинатовська істерія, яку ми спостерігаємо останніми роками, а також різко негативне ставлення РФ до ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство».

Росія використовує всі наявні в неї ресурси, від монополії на поставку газу до використання

збройних сил, для досягнення власних економічних та геополітичних цілей, які часто суперечать інтересам України та Європейського Союзу.

Отже, зі Сходу – політика наступу на основоположні принципи міжнародного права, із Заходу – політика самоізоляції, потурання й «зачинених» дверей.

Для зміцнення стабільності в регіоні необхідне чітке усвідомлення ключовими гравцями того факту, що вибір України на користь європейської інтеграції є незворотнім.

Перспективи рівноправних і добросусідських відносин між Україною та Росією залежать від здатності російської сторони нарешті усвідомити той очевидний факт, що Україна є незалежною державою і за жодних обставин не входить до сфери так званих «привілейованих інтересів» будь-якої країни.

Говорячи про українсько-російські взаємини, також варто відзначити, що Росія є нашим стратегічним партнером, з яким ми зацікавлені в розвитку взаємовигідних та рівноправних відносин. І хоч відносини з РФ ніколи не були легкими, їх непотрібно занадто драматизувати, адже, найбільш проблемні питання двосторонніх відносин, зокрем, питання ядерної зброї, зменшення кількості збройних сил та військової техніки, а також розподілу Чорноморського флоту, ми вже змогли вирішити конструктивним шляхом. Росія була, є й залишатиметься нашим стратегічним партнером та сусідом, з яким потрібно жити в мирі, але не за рахунок наших фундаментальних інтересів.

Для ефективного функціонування європейської системи безпеки важливим є залучення до неї Росії, проте, не ціною руйнації існуючої системи та руйнації Гельсінських принципів. Том, закляки з боку Росії до створення нової архітектури європейської безпеки є сумнівними. Останні, на мою думку, мають на меті зруйнувати трансатлантичний зв'язок, посилити роль Росії в Європі та не допустити подальшого розширення Європейського Союзу та НАТО. Ситуація ускладнюється й тим, що, здається, й Європейський Союз, і НАТО взяли перерву в подальшому розширенні та зосередилися на вирішенні внутрішніх проблем.

Україна–Сполучені Штати Америки. Відносини між Україною й США протягом останніх років набули характеру дієвого стратегічного партнерства. Свідченням стратегічного бачення Києвом та Вашингтоном двостороннього порядку денного стали, зокрема, здійснення державного візиту в Україну Президента США Джорджа Буша 31 березня–1 квітня 2008 року та ухвалення Дорожньої карти пріоритетів двостороннього співробітництва.

США є найбільш послідовним партнером України на міжнародній арені. Сполучені Штати надали максимальну підтримку Україні з питання Плану дій щодо членства як в контексті підготовки, так і безпосередньо в ході Бухарестського са-

міту Альянсу. Саме рішуча позиція американської сторони значною мірою визначила позитивний зміст Декларації Бухарестського саміту в частині, що стосується України. Позиція США відіграла ключову роль при прийнятті у грудні 2008 року в ході міністерської зустрічі Північноатлантичної Ради НАТО рішення про внесення змін до Хартії про особливе партнерство Україна–НАТО та започаткування нового формату відносин на основі виконання щорічних національних програм, які виводять Україну на рівень де-факто учасника ПДЧ.

Активно розвивається торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. США продовжують залишатися в числі важливих торговельних партнерів України. Активно розвивається співробітництво у сфері енергетики, нерозповсюдження, охорони здоров'я, гуманітарній сфері, науково-технічній, зокрема ракетно-космічній галузі.

З приходом до влади в США Адміністрації Барака Обами Сполучені Штати розпочинають з Росією нову велику гру під назвою «перезавантаження відносин». Інтересам України відповідає нормалізація та передбачуваність відносин між Сполученими Штатами та Російською Федерацією. Головне для нас, щоб це «перезавантаження» не відбулося за рахунок стратегічних інтересів держав Центрально-Східної Європи, в першу чергу України.

Стратегія України на перспективу. Перебуваючи на зламі геополітичних процесів сучасності, на вістрі зіткнення інтересів провідних міжнародних акторів, Україна приречена на те, щоб однозначно позиціонуватися у світовій системі координат, реалізуючи у такий спосіб свій шанс перестати бути об'єктом постійних зазіхань і претензій на нашу незалежність, об'єктом зовнішнього впливу, тиску і шантажу, водночас раз і назавжди набути якості авторитетного та впливового суб'єкта міждержавних відносин.

З перших днів відновленої незалежності вибір, який постав перед Україною при формуванні концепції національної безпеки, полягав у наступному: бути буферною державою між Заходом і Сходом або бути частиною однієї з двох військових інституцій: Ташкентського Договору про колективну безпеку чи Організації Північноатлантичного договору.

Україна, яка завжди була й залишиться невід'ємною частиною Європейського континенту, що єднає Схід і Захід та належить до об'єднаної Європи не лише за географічним положенням, а й за своїм культурно-історичним та економічним розвитком, вже давно зробила свій вибір, який є законодавчо закріпленим стратегічним зовнішньополітичним курсом, що відповідає національним інтересам держави.

Зовнішньополітична стратегія України полягає в реалізації курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію через вступ до ЄС та НАТО

і розвиток взаємовигідних та дружніх стосунків перш за все з сусідніми країнами та іншими державами світу. Європейський вибір нашої держави обумовлюється не лише економічною привабливістю, а й тим, що в основі ЄС і НАТО лежить система цінностей, що їх поділяють українці.

Переконаний, що Україна буде потужним регіональним лідером і матиме всі шанси увійти в коло найбільш впливових країн Європи протягом першої половини ХХІ ст., а членство України в Європейському Союзі та НАТО виключно імператив часу.

Заключна частина. Сьогодні немає об'єктивної потреби в створенні якихось нових безпекових механізмів в Європі. Існуюча система, в основі якої лежить трансатлантичний зв'язок, не раз доводила свою ефективність. Дійсно, в сучасній європейській системі безпеки Росія не відіграє ролі, яка б відповідала її реальній вазі в міжнародних відносинах. Проте дискусії навколо створення «всеєвропейської системи безпеки» мають на меті зруйнувати трансатлантичний зв'язок та посилити вплив Росії в Європі, а не створити нову систему, яка б ефективніше забезпечувала безпеку та стабільність на континенті.

Необхідною передумовою нормального розвитку відносин між ключовими гравцями в Європейському регіоні та посилення існуючої системи безпеки є дотримання усіма сторонами, і в першу чергу Російською Федерацією, принципів та норм міжнародного права.

Щодо країн-членів ЄС та НАТО, то останні у своїх відносинах зі східними партнерами, зокрема Україною, мають відійти від принципу егоїзму та прагматизму. Адже не можна заради короткострокової економічної вигоди поступатися цінностями та принципами, навколо яких об'єднана європейська спільнота. Інакше для Європи виникає ризик зазнати суттєвих втрат у стратегічному плані.

Дієвим інструментом Європейського Союзу може стати ініціатива «Східне партнерство», яка суттєво послаблює можливості Російської Федерації впливати на шість східноєвропейських держав-учасниць програми. Україна, як лідер серед шести країн Східного партнерства, для якого із завершенням в наступному році переговорних процесів цілі програми перестануть бути актуальними, готова поділитися своїм досвідом ведення переговорного процесу з ЄС з рештою країн-учасниць ініціативи.

Проте не потрібно перекладати відповідальність за власні прорахунки на зовнішніх акторів. За наявності політичної волі та згуртованості політичних еліт зовнішні перешкоди можна подолати. Якщо нам не вдасться об'єднатися та подолати внутрішньополітичні та економічні труднощі, Україну буде виключено з системи трансатлантичної безпеки і вона поступово перетвориться на своєрідну «сіру, буферну» зону між двома потужними гравцями. Це завдасть неповторної шкоди безпеці України та всієї Європи, а вина за це лежатиме, в першу чергу, на нас, а не на наших впливових партнерах чи сусідах.

З іншого боку, не варто недооцінювати поступ України на шляху до ЄС та НАТО. За роки незалежності Україна досягла суттєвих успіхів, і я переконаний, що Україна має всі шанси посісти гідне місце в Європі та світі. Звичайно, цьому процесу має передувати низка суттєвих реформ. Необхідно стабілізувати політичну ситуацію в країні, здійснити серйозні економічні та адміністративні реформи, подолати наслідки фінансово-економічної кризи, продовжувати судову реформу і реформу Збройних сил та подальший розвиток інститутів громадянського суспільства.

Україна має достатній потенціал для того, щоб стати регіональним лідером у Центральній-Східній Європі. За умови залучення потенціалу ГУАМ та подальшого становлення його як впливової регіональної організації Україна стане гарантом безпеки й в Чорноморсько-Каспійському регіоні.

Після здійснення всіх необхідних реформ Україна може посісти гідне місце у світовому співтоваристві та увійти до європейських та євроатлантичних структур. Так, за виконання цих умов Україні знадобиться три-п'ять років для набуття членства в ОПАД та близько семи-десяти років, щоб вступити до Європейського Союзу після того, як буде прийняте політичне рішення з боку ЄС щодо перспективи членства України в організації.

І в мене не викликає сумнівів, що в Україні достатньо потенціалу для того, щоб не лише увійти до європейських та євроатлантичних структур, а й відігравати досить вагому роль в даних організаціях. Тому все в наших руках, і я сподіваюся, що після завершення президентської кампанії 2010 року консолідованій політичній еліті України вдасться подолати всі внутрішні та зовнішні труднощі та досягти суттєвого прогресу в реалізації зовнішньополітичного курсу держави.

ПОСИЛАННЯ
(Endnotes)

- ¹ Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. – 1997. – P. 240.
² Шерр Дж. Вибори в Україні: взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників // Дзеркало тижня. – 2004. – № 40 (515).
³ Mackinder H. Democratic Ideals and Reality. A Study in the Politics of Reconstruction. – New-York. – 1944. – P. 133.
⁴ Spykmen N. Geography of peace. – New-York. – 1944. – P. 43.
⁵ Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р.
⁶ Декларація Бухарестського саміту від 3 квітня 2008 р.

Tarasjuk B. I. Current Security Architecture in Europe: the place and the role of Ukraine /Verkhovna Rada of Ukraine.

This article studies Ukraine's place and role in the Baltic-Black Sea-Caspian region and Eastern Europe. Special focus is placed on the importance of Ukraine's geopolitical choice for political and historical future of the state and stability of the entire Euro-Atlantic system.

The article also analyzes correlation of interests between Ukraine and global players in the region: the European Union, North Atlantic Treaty Organization, Russian Federation and the United States of America; defines pre-conditions of strengthening security and stability in the region; outlines Ukraine's future strategy.

Key words: geopolitical position, Baltic-Black sea-Caspian region, stability, European security, NATO, EU, the main human rights and freedoms, historical and political future, strategic importance, European integration, state independence.

Тарасюк Б. І. Современная архитектура безопасности в Европе: место и роль Украины /Верховная Рада Украины.

Рассмотрено место и роль Украины в Балто-Черноморско-Каспийском регионе и регионе Восточной Европы. Акцентируется внимание на важности геополитического выбора Украины не только для политического и исторического будущего страны, но и для стабильности всей евроатлантической системы.

Дана характеристика соотношению интересов Украины и глобальных игроков в регионе: Европейского Союза, Организации Североатлантического договора, Российской Федерации, Соединенных Штатов Америки. Определены необходимые предпосылки для повышения уровня безопасности и стабильности в регионе и обозначена стратегия Украины на перспективу.

Ключевые слова: геополитическое положение, Балто-Черноморско-Каспийский регион, стабильность, безопасность в Европе, НАТО, Европейский Союз, основные права и свободы человека, историческое и политическое будущее, стратегическое значение, европейская интеграция, государственная независимость.

Стаття надійшла до редколегії 07.09.2009
 Прийнята до друку 01.10.2009